

MEGHATÁROZHATÓ A KERESZTÉNYSÉG?

© dr. Szalai András, Apológia Kutatóközpont, www.apologia.hu (v.3. 2016.02.21.)

Mint bármely más vallásnak, a kereszténységnek is joga van az önmeghatározásra, mind kifelé (a vallások és keresők világa felé), mind befelé (a magukat kereszténynek vallók felé). Ugyanakkor, mint bármely más vallásnak, a kereszténységnek is sok változata van. Rengeteg, önmagát kereszténynek valló vallási közösség létezik, ugyanakkor a közöttük levő különbségek esetenként óriásiak. Ráadásul manapság még olyanok is kereszténynek vallják magukat, akik nem is tartoznak egyházhoz, legfeljebb papíron, vagy csupán szimpatizálnak a kereszténységgel. Ebben a helyzetben tehát jogosan merül fel a kérdés, hogy *mi* a kereszténység lényege, *ki* keresztény, *tudhatjuk-e* mindezt, és ha igen, *honnan*?

1. A források és kezelésük

Ami a kereszténység lényegének meghatározását illeti, ugyanúgy kell eljárunk, mint más vallások esetében:

1. Először is, vissza kell mennünk a *történelmi forrásokhoz*. Lehet tudni, hogy a vallás alapítója mit tett és tanított, illetve miben hittek, mit tanítottak első tanítványai és az első keresztény nemzedékek. Ehhez csupán el kell olvasni az *Újszövetséget*, a Jézusról szóló kortárs *nem keresztény* utalásokat, illetve az első évszázadok *egyházi irodalmát* és az egyházzal szembeni pogány kritikákat.
2. Másodszor, a forrásokat szükséges *megfelelően kezelni*. Mint minden irodalmi szövegnek, a Szentírás értelmezésének is megvannak a maga sajátos műfaji és józan ész diktálta szabályai. Ezek nélkül a Szentírásba ugyanúgy bárki bármit belemagyarázhat, mint bármely más szövegbe.
3. Harmadszor, érdemes megismernedni a kereszténységnek *a kezdetek óta létrejött formáival*: az egyház- és dogmatörténet nem csak a változásokra és változatokra, hanem a sokszor újrafogalmazott, de máig változatlan lényegre is jól rámutat.

2. A fogalom és használata

Ami a „keresztény” elnevezés *történelmi* használatát illeti, a források a következőkről tanúskodnak:

1. Először is, maga a „keresztény” kifejezés ragadványnév, Krisztus tanítványait *kívülállók* nevezték el így az 1. század közepe táján (Apostolok

cselekedetei 11:26). A szó eredetije, a görög *khrisztianosz* azt jelenti, „Krisztus híve” vagy „krisztusi”, ahogy a *heródiánosz* „Heródes-párti”. Fontos látni, hogy a *tanítványokat* hívták így, azaz olyan hívők közösségét, akik a hitüket mások előtt nem csak vallották, hanem élték is.

2. Másodszer, mivel a tanítványok a kívülállóktól *megkülönböztető* nevet kaptak, a kívülállók szerint is létezett egy olyan világnézeti és erkölcsi rendszer, amit *csak Krisztus tanítványai* vallottak és éltek, más nem. Aki nem hitte és élte, amit ők, az nem állította magáról, hogy közék tartozik – különösen nem az üldöztetésekkel terhes első három évszázadban (vö. 1Péter 4:14).
3. Harmadszor, ez a jól körülhatárolható világnézeti és erkölcsi rendszer *ma is létezik*, az Újszövetségből ma is megismerhető, és ma is ugyanúgy megélhető. Logikus tehát, hogy valójában csak azok keresztények, akik ezekhez a gyökerekhez *elvieken és gyakorlatban* egyaránt ragaszkodnak.
4. Negyedszer, az első századokban még nem léteztek millió számra ún. *névleges* keresztények, akik papíron egyháztagok, mert a bevezető szentségekben részesültek, de nem élnek tanítványként, sem ún. *kulturális* keresztények, akiket egy általános istenhit és erkölcsiség vagy csupán szokások tartanak az egyházban, nem az evangélium konkrét üzenete (ld. 1Korinthus 15:1-11).

A „keresztény” szón természetesen nincs mai értelemben vett *copyright*, ezért úgy tűnhet, hogy ma bárki annak tarthatja és nevezheti magát, még hozzá különbözőbb következmények nélkül (legalábbis a világnak ezen a táján).

3. Az egyetemes egyház és hit kérdése

A sok protestáns felekezet, nemzeti ortodox egyház és katolikus lelkeségi mozgalom különbségeinek ismeretében jogos a kérdés, hogy lehet-e beszélni valamiféle „egyetemes” hitről és „egyetemes” egyházzal, illetve fel lehet-e lépni valami ilyesminek a nevében?

1. Az „egyetemes” (gör. *katholikosz*) szónak az egyház történelme során több jelentése is volt. Az ókori írók számára a helyi közösségek összességét jelentette, Constantinus után a birodalmi egyházra utalt, a 11-13. századi egyházszakadás óta a nyugati, latin egyházra, szemben a keleti, görög (és más) egyházakkal, a 16. századi reformáció után pedig a római püspök által vezetett egyházra (szemben az ortodox és a protestáns egyházakkal). Manapság a fogalom kettős használatban van. Egyrészt vannak felekezetek, amelyeket ezzel a névvel jelölünk (pl. római katolikus), másrészt az ökumenikus teológia a felekezeti határoktól és tagságtól független, nem látható egyházat érti alatta, amelynek minden újjászületett hívő tagja.

2. Az „egyetemes hit” tehát a fentiek alapján az a világnézeti és erkölcsi rendszer, amely az apostolok újszövetségi tanúságtételétől az egyház ókori egyetemes hitvallásain át (325. Nikaia, 381. Konstantinápoly, 431. Epheszosz, 451. Khalkedón stb.) a modern egység-mozgalmak teológiai konszenzusáig fennmaradt (Egyházak Világtanácsa, ld. meot.hu; Nemzetközi Evangéliumi Aliansz, ld. aliensz.hu).
3. Az „egyetemes egyház” pedig mindazon hívők lelki közössége, akik e közös és egyetemes hit alapján – a sok szervezet, sokféle liturgiai forma és teológiai részletkülönbség ellenére és ezeken túl is – mindörökre összetartoznak. Aki így gondolkodik az egyház egyetemességéről, azaz katolicitásáról, az bármely keresztény felekezet tagja, egyben „katolikus” is.

Egy olyan *felekezeti* hitvédelmi szolgálat is, mint például az Apológia Kutatóközpont, természetesen csak azoknak a nevében – azaz érdekében, tetszésére és támogatásával – szólalhat meg, akik Krisztus egyházáról ugyanígy vagy legalább hasonlóan gondolkodnak.